

LA BALMA DEL COGUL

Context

D'on ve el nom d'art rupestre?

Quin altre nom pot rebre aquest art?

En quins indrets situa les seves pintures l'home de cromagnon?

Què pinten sobre les parets?

Quan i qui descobreix l'art prehistòric?

Quina gruta descobreix?

Quina és la gruta més important?

Qui descobreix la Roca dels Moros o del Cogul?

En quin terreny està ubicada originàriament la balma?

En quin poble i comarca està situada aquesta balma?

Contingut i característiques de les pintures

Quins elements i figures es representen en aquesta pintura?

Quina temàtica tracten els "artistes" prehistòrics?

Característiques tècniques

Recordes alguns dels materials utilitzats per a la realització d'una pintura rupestre?

D'on treien aquest materials?

Com elaboren els pigments?

Quins materials utilitzen com aglutinant?

LA BALMA DEL COGUL

Context

D'on ve el nom d'art rupestre? (de la paraula llatina Rupes que vol dir "gruta")

Quin altre nom pot rebre aquest art? (art parietal, sobre les parets)

En quins indrets situa les seves pintures l'home de cromagnon? (sota roques en abrics de les muntanyes i en l'entrada de les coves)

Què pinten sobre les parets? (la fauna de l'indret, escenes de la vida quotidiana)

Quan i qui descobreix l'art prehistòric? (l'any 1879, Marcelino Sanz Sautuola)

Quina gruta descobreix? (la l'Altamira, Santander)

Quina és la gruta més important? (Lascaux, descoberta l'any 1940)

Qui descobreix la Roca dels Moros o del Cogul? (el rector local Ramon Huguet l'any 1908).

En quin terreny està ubicada originàriament la balma? (a les cornisses d'un Tossal constituït per un gran bloc de sorrenca)

En quin poble i comarca està situada aquesta balma? (el -cogul, les garrigues)

Contingut i característiques de les pintures

Quins elements i figures es representen en aquesta pintura? (16 figures humanes, 19 animals 7 indeterminades)

Quina temàtica tracten els "artistes" prehistòrics? (fauna, dansa ritual, escenes de caça).

Característiques tècniques

Recordes alguns dels materials utilitzats per a la realització d'una pintura rupestre? (pedres planes, recipients, pigments, càrregues, aglutinant, instruments per pintar)

D'on treien aquest materials? (de zones properes al seu assentament)

Com elaboren els pigments? (el molen)

Quins materials utilitzen com aglutinant? (greix animal, oli vegetal, rovell d'ou, sang...)

PROPOSTA 1

Art Prehistòric- Art Contemporani

De totes les manifestacions artístiques observades en la teva visita al Museu de Lleida, i de la importància cultural que aquestes tenen i han tingut al llarg de la Història de la Humanitat, es demana que intentis recopilar manifestacions artístiques actuals, concretament al lloc on vius, establint paràmetres similars o paral·lels a les anteriors.

Aquí sota tens algunes pautes per a seguir el treball:

Paral·lelismes entre obres d'art del Museu de Lleida i obres actuals:

	LA BALMA DEL COGÚL	EL GRAFITI
ASPECTES SOCIALS I CULTURALS	Context històric en l'aparició de les pintures i art rupestres.	Context social i cultural que dona lloc a l'aparició del grafit.
	Estil de vida social. Qui fa les pintures i gravats.	Com neix el grafit i qui el fa.
UBICACI Ó DE L'OBRA	Indret i ubicació de l'obra. (mur)	Indret i ubicació de l'obra. (mur exterior)
	Finalitat de l'obra	Finalitat de l'obra
CONTINGUTS PLÀSTICS	Tècnica i/o procediment emprat.	Tècnica i/o procediment emprat.
	Materials naturals	Materials artificials
	Finalitat i temàtica.	Finalitat i temàtica.
Documentació: • Existeixen pintures murals o grafits en el lloc on vius? • En quins llocs les podem trobar? (documenta-ho amb mapa, per escrit, fotogràficament...)		

PROPOSTA 2

El museu imaginari

En la teva visita al Museu de Lleida has pogut observar el funcionament d'una institució. Aquesta pot ser pública o privada, permanent, amb finalitats lucratives o no, al servei de la societat i del seu desenvolupament, per tant pública. La finalitat d'un museu, entre altres coses, és la de conservar, investigar, comunicar i exposar o exhibir amb finalitats d'estudi i d'educació, tot això amb un valor cultural.

Aquests museus ja existien en l'Antiguitat, i era en els temples que es guardaven objectes de culte o bé ofrenes, que tot sovint s'exposaven al públic per a la seva contemplació i admiració. El mateix succeïa amb objectes valuosos i obres d'art que col·leccionaven alguns aristòcrates de Roma i Grècia. Cal dir, que actualment també hi ha altres recintes on s'exposen obres d'art i que no reben el nom de museu: són les *galeries d'art* i *centres d'art*.

Qüestions prèvies a la realització de la proposta:

- Hi ha un lloc on vius o estudies, com el Museu de Lleida on s'acullin obres d'art o altres objectes valuosos o importants?
- Quins? Enumera'ls.
- Què s'hi exposa?
- Per què creus que la gent els visita? Quin interès pot tenir?
- I galeries d'art o centres d'art?
- Quins, en cas afirmatiu.

Inventa't un museu imaginari situat a l'any 2500 a l'estil del Museu de Lleida, on la gran varietat de peces artístiques i de tècniques de diferents èpoques, amb uns continguts paral·lels, fan d'aquest un referent històric i sociocultural de la ciutat i demarcacions dels voltants de Lleida.

- Què hi haurà en el teu museu imaginari, quines col·leccions? Enumera-ho.
- Com s'anomenarà el museu?
- On el situaries?
- Com relacionaries les obres d'aquest amb les actuals?
- Fes un esbós o maqueta del teu museu imaginari, explicant l'espai.

PROPOSTA 3

Anàlisi formal de la pintura

- Títol de l'obra
- Autor
- Cronologia
- Tècnica

Lectura denotativa

- Què hi veus? Explica-ho
- Utilitza la línia per construir la forma? O bé utilitza la taca?
- Són formes tancades o obertes?
- Les formes què hi veus, estan ben definides?
- Hi veus formes reconegudes? Quines?
- En quin suport estan fets?
- Com estan disposades aquestes formes? (dreta, esquerra, dalt, baix, al centre...)
- Quins colors hi predominen? (càlids, harmònics, freds, contrastats...)
- Utilitzen els degradats per a construir volum?
- Hi ha perspectiva?
- Com és la composició: simètrica, centrífuga, lineal, etc.? raona-ho.
- Quina estructura interna creus que té l'obra: ordenada/desordenada, estable/dinàmica, simètrica/asimètrica, predomini vertical/horitzontal, creixent, etc?

Lectura connotativa

- Què et sembla que ens volien dir?
- Ens produeixen alguna sensació.
- Creus que els animals què hi surten tenen algun valor simbòlic? Quin?

Havent fet tot aquest estudi previ del contingut de l'obra pictòrica prehistòrica del Cogul, ara que has aprofundit més a fons, se't proposa la projecció d'una hipotètica pintura mural o grafit en un indret del teu centre educatiu o bé de la teva ciutat o poble on resideixes.

- Quin lloc has triat? Per què?
- Quins personatges hi posaràs?
- Quins animals actuals hi haurà?
- Com els relacionaràs?
- Creus que l'espai triat, condicionarà el contingut de l'obra? Com?

- Realitza en un DIN A3 la teva proposta de mural, tot fent un petit apunt del lloc on anirà, per tal de situar a l'espectador.
- Dibuixa amb la tècnica que vulguis i que més s'acosti a la idea original.
- Realitza si s'escau, una petita maqueta d'aquesta proposta.

PROPOSTA 4

Materials inusuals en el nostre entorn.

Ja sabem que l'home prehistòric no tenia accés a comerços per tal d'adquirir els seus productes pictòrics, amb els quals ens ha deixat grans obres d'art, com la de la Balma del Cogul. Aquest es valia de materials naturals que trobava al seu voltant, els pigments, el greix animal com aglutinant...És per això que en aquesta activitat, volem acostar-te al pensament i descoberta de l'home prehistòric en la nostra societat actual.

De fet, ara ja ho tenim tot fet, sols ens cal anar a la botiga, demanar el producte que volem, i pagar. Desconeixem com està fet aquest i quines característiques té, doncs bé, anem a investigar el nostre entorn, a la recerca de materials que tenim al nostre abast i, amb els quals no ens havíem fixat de les seves propietats expressives i plàstiques.

Investiga quins materials pots trobar que deixin marques o tints en un paper:

- En la natura
- En la cuina de casa
- En el taller o aula de plàstica

Exemple de quadre- mostrari de materials pictòrics inusuals:

MATERIAL AMB QUÈ EXPERIMENTES	LLOC DE PROCEDÈNCIA	OBSERVACIONS <i>Comprovar amb el temps la seva durabilitat, color, etc</i>	DESCRIPCIÓ QUALITATS	MARCA O TACA REALITZADA AMB EL MATERIAL
Cafè soluble	Planta vegetal, cuina casa, botiga		Tons marronosos	
Vi negre	Raïm, cuina, botiga		Tons Rosats-liles	
Fulla verda de jacint <i>Hyacinthus</i>	Jardí, terrassa casa, camp...		Tons verds	
Flor groga	Jardinera terrassa	<i>S'enfosqueix amb pocs minuts</i>	Tons grocs, marrons	

PROPOSTA 5

La Natura i l'art. Descoberta de materials naturals.

L'home prehistòric utilitzava totes les eines i materials que tenia al seu abast, per tal de crear imatges plàstiques i tridimensionals, les pintures de la Balma en són un exemple.

Paral·lelament, i en una separació temporal considerable situada als anys 60 i 70, l'home contemporani, retorna a aquests materials naturals i al paisatge que els hi facilita en el seu moment. Estem parlant del *Land Art*, art de la construcció del paisatge o també traduït com a "art del terra". Aquí l'artista retorna al marc exterior i materials de la natura com ara fustes, terra, pedres, sorra, gel, roques, etc.

En aquestes obres l'espai hi juga un paper molt important, i el paper que l'artista assumeix és principal com en el cas, també de l'home prehistòric. El concepte de la vida en totes dues formes de fer art, hi és palès: l'un com a creença i supervivència, l'altre com a forma de crear noves sensacions a través de la visió i de la sensibilitat vers una paisatge i un clima. Estem parlant en tots dos casos de la interacció de l'home-artista amb el medi ambient, i la necessitat de recuperar valors ancestrals, comunicar idees, pensaments i sensacions.

El suport en tots dos enfocaments artístics és el paisatge. La diferència recau en que el contemporani esdevé efímer, i la Balma del Cogul per les raons que sigui, ha arribat fins als nostres dies. No obstant la documentació gràfica de les obres de *Land Art*, esdevenen aquesta memòria històrico-artística.

L'activitat proposada fa referència a un racó de natura, de paisatge: al pati del centre, un jardí, al riu, una plaça...

- Observa i descriu per escrit com és l'indret que has triat per duu a terme la teva obra: l'espai, la forma que té, on està ubicat respecte a..., què hi ha, és transitable, qui hi sol passar, què hi ha pels voltants, quins colors hi predominen, des de quins llocs es pot mirar, etc.
- A partir de l'anterior indret triat, fes un projecte (i realitza'l si es pot) d'una obra d'art projectada a la natura, tot fent un estudi del lloc, materials que utilitzaràs, contingut conceptual de l'obra, etc.
- Documenta-ho visualment a través de la fotografia, vídeo o bé d'un fotomuntatge en el cas de no fer-lo realment.

PAUTES PER A L'ESTUDI DE L'OBRA: LA BALMA DEL COGÚL

CONTEXT SOCIAL

ÈPOCA. Cal situar-nos en l'etapa Prehistòrica (fa 3'5 milions d'anys aC.), on l'home no posseeix testimonis escrits.
L'home viu de la recol·lecció i de la caça i de la pesca. L'agricultura i la ramaderia són desconegudes. Són nòmades i viuen en els abrics de les muntanyes i a les entrades de les coves.

OBRA. Rupes vol dir "gruta", i és en les parets on es realitzaran les pintures amb el primer intent artístic de la Hª de la Humanitat.
Ara es servirà de pedres i ossos per fabricar les seves eines i així sobreviure amb més facilitat.

INDRET. Obra provinent de les coves del Cogú (Les Garrigues) o Roca dels Moros, descoberta al 1908 per Ramon Huguet. Catalogades dins l'art rupestre llevantí. Declarades Patrimoni Artístic de la Humanitat per la UNESCO.

PAPER DE L'ARTISTA. L'artista vol representar els esdeveniments de la seva pròpia existència, així doncs ve a ser com un mediador entre l'art i la vida.

CONTINGUT DE L'OBRA: TEMÀTICA.

Signes, dibuixos gràfics, pintures, gravats i escultures, són entre altres les troballes artístiques de l'home prehistòric.

El contingut plàstic esdevé una representació de la fauna existent, acompanyada d'escenes quotidianes (cerimònies i ritus), on la presència d'humans, en concret dones i animals és palesa.

Les figures són molt simplificades i esquemàtiques, destacant animals com els cérvols i els porcs senglars, a més de bòvids, relacionats amb la cacera.

TÈCNICA I/O PROCEDIMENT.

Les coloracions i paleta del pintor varia, combinant les gammes del roig i el negre amb diversos perfils gravats. Trobem variacions que van del carbassa al castany, passant pel rosat, el vermell i el violeta, amb diferents tonalitats.

Els materials emprats en la representació pictòrica eren: pedres com a suport, recipients variis, pigments naturals extrets de terres i minerals, aglutinants com el greix animal, la sang animal... i els instruments per aplicar la pintura: pinzells de pèls, de plomes, canyes, branquillons...

NEXE AMB L'ACTUALITAT.

Es podria trobar en la necessitat que avui dia encara perdura per part de l'artista, de representar la realitat externa o pròpia a través de l'art, com a eina personal de difusió. L'art de la pintura mural i del grafit, podrien ser perfectament els predecessors de l'Art Prehistòric desenvolupat en balms i coves, una art al carrer, com el què podem contemplar en fer un passeig en el nostre món real.

BIBLIOGRAFIA:

<http://www.museudel.leida.cat/>
<http://www.xtec.net/~coquil/socials/cat1.htm>
<http://coquil.rupestre.org/ca/art/paleolitic>
<http://www.lleidatur.com/cat/coquil.html>
<http://coquil.rupestre.org/>

OBSERVACIONS A DESTACAR.

